

PŘEDÁVÁNÍ A RŮST VÍRY U SVATÉHO AMBROŽE (1)

David Vopřada

KDYŽ PAPEŽ BENEDIKT XVI. VYHLÁSIL PRÁVĚ PROBÍHAJÍCÍ ROK VÍRY, ZÁLEŽELO MU PŘEDEVŠÍM NA TOM, ABY KŘESŤANÉ POVYROSTLI JAK V POROZUMĚNÍ OBSAHU VÍRY (*FIDES QUAE*), TAK V AKTU VÍRY, JÍMŽ SE ČLOVĚK SVOBODNĚ BOHU ODEVZDÁVÁ (*FIDES QUA*). PODNĚTY PŘITOM HLEDÁ PŘEDEVŠÍM V DÍLE SV. AUGUSTINA, JÍMŽ SE OD MLÁDÍ ZABÝVÁ.¹ VELMI INSPIRATIVNÍ JE V OTÁZCE PŘEDÁVÁNÍ A RŮSTU VÍRY TAKÉ BISKUP, JENŽ SV. AUGUSTINA DO KATOLICKÉ VÍRY UVEDL A POKŘTIL JEJ – TOTIŽ SV. AMBROŽ MILÁNSKÝ (ASI 340–397). PRÁVĚ JEMU SE ZDE BUDEME VĚNOVAT.

ThLic. DAVID
VOPŘADA, Th.D.

je kněz královéhradecké diecéze. Vyučuje na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Církevní otcové představují svědky víry, kteří byli apoštolské době mnohem blíže než my a kteří vykonávali svou službu v církvi v převratných dobách růstu křesťanství a jeho setkání s řecko-římským světem. Zlatý věk patristiky představuje 4. století, kdy se původně pronásledované křesťanství postupně stalo privilegovaným náboženstvím. Tento přechod od starého náboženství k nové víře nebyl snadný ani pro ty, kdo byli křesťanské víře a církvi nakloněni či k nim jasně a pevně přilnuli. I tito upřímní konvertité způsobem chápání či smýšlení v menší či větší míře dosud lpěli na starých zvyklostech, způsobech smýšlení a principech vlastních pohanskému náboženství.² A na konci tohoto století zaznívá hlas milánského biskupa Ambrože, jenž se

věnuje rozličným fázím zprostředkování a růstu víry. Zamýšlí se, jak oslovit pohany a přivádět je k víře. Soustavně se věnuje katechezi katechumenů, vykládá jim před křtem vyznání víry a po křtu uvádí čerstvě pokřtěné do smyslu přijatých svátostí v mystagogických katechezích – právě jeho dílo ostatně patří mezi hlavní prameny, jimiž se inspirovala koncilní reforma přípravy na křest a křestních obřadů, jež našla svou podobu v obřadech *Uvedení do křesťanského života*. Křtem ale víra není dokončena, není dokonalá, celý člověk dosud není vírou proměněn: Ambrožovým zájmem je přivádět již věřící k hlubšímu porozumění víře, aby si ji uchovali až do konce a jejich víra přinesla eschatologickou odměnu. Ambrož je zkrátka přesvědčen, že každý může na cestě víry udělat krok kupředu a že k jeho poslání biskupa patří napomoci christianizaci života veškerého obyvatelstva města Milána i celé severní Itálie.³

Cílem tohoto článku je sledovat tuto Ambrožovu reflexi víry na jejích rozličných úrovních a v probíhajícím Roce víry nacházet v jeho díle inspiraci pro současnou katechetickou a kazatelskou praxi. V tomto čísle se věnujeme prvním fázím víry od jejich počátků až po přijetí svátosti křtu; v příštím čísle se pak budeme věnovat cestě víry, po níž má věřící po křtu směřovat k jejímu zdokonalení.

Přivádění k víře

Ve složité náboženské situaci doby, kde vedle katolických křesťanů existovala dosud silná skupina ariánů popírajících Kristovo božství, ale také pohané, židé a mnoho menších náboženských

skupin, se Ambrož snaží nalézt pedagogickou metodu, jak tyto skupiny oslovit a umožnit jim postoupit v poznání Boha o krok dále. Milánský biskup je přesvědčen, že lidské poznání, a to i poznání ve víře, má progresivní charakter, tj. že postupně krok za krokem narůstá a prohlubuje se. Tuto povahu lidského poznání je proto podle něj potřeba respektovat i při hledání pravdy a jejím výkladu. Ten tedy nesmí postupovat nahodile, ale má následovat řád, jenž odpovídá samotné skutečnosti. Teoretický základ tohoto postoje nachází Ambrož ve výkladu kázání sv. Pavla na athénském Areopagu ve Skutcích apoštolů.⁴

K pohanům, kteří neměli ani jasnou představu o jediném Bohu, se kazatel obrací nejprve se základními skutečnostmi a od těch postupně dochází ke skutečnostem dokonalejším:

Nejprve ukážeme, že existuje jediný Bůh, stvořitel světa a všech věcí, v němž *žijeme, jsme a hýbáme se a z jehož rodu jsme* (Sk 17, 28) ... Pak se dostáváme k tomu, abychom vyvrátili ty podivné pověry ohledně model: zde učíme, že není možné, aby hmotná přirozenost zlata, stříbra nebo dřeva v sobě obsahovala božskou moc. Když jsi jim dal pochopit, že existuje jediný Bůh, prokaž za pomoci důkazů, jež ti dává Bůh sám, že spása je nám dána prostřednictvím Krista tak, že začneš od skutků, jež učinil v těle, a popíšeš jejich božské vlastnosti, aby bylo vidět, že byl více než jen člověk...⁵

Podle biskupa není možné, aby nevěřící přijal hned celou věrouku, v úplně podobě, již církev uchovává. Kazatel či katecheta se má spíše sklonit k člověku v jeho situaci tak, aby byl předáváný obsah pochopitelný a na jeho základě bylo možné uvěřit krok za krokem. Jednotlivé kroky ve víře pak mají doprovázet zcela jasná a přesvědčivá důkazy, díky nimž lze víru v jednotlivé skutečnosti přijmout.

To, co platí pro pohany, kteří dosud nevěřili v jediného Boha, platí i pro židy, kteří společně s křesťany věřili v jediného Boha, avšak na rozdíl od nich nevěřili v Ježíšovo Boží synovství. Ani těm nelze rovnou předkládat těžko uvěřitelné skutečnosti, ale výklad se musí trpělivě zakládat na svědectví Písem, jejichž autoritu uznávají a jež svědčí i o skutečnostech obtížně uvěřitelných:

Když však apoštolové oslovovali židy, říkali, že [Ježíš] je Kristus, jehož nám zaslíbily výroky proroků. Neodvolávali se však hned na jeho autoritu tím, že by jej označovali za Božího Syna: tvrdili, že je to muž vyzkoušený, muž spravedlivý, muž vzkříšený z mrtvých, že se jedná o onoho muže, o němž proroctví tvrdí: *Ty jsi můj milovaný syn, já jsem tě dnes zplodil* (Žl 2, 7). Tak přijmi i ty autoritu Božího

slova ohledně pravd, jimž není snadné uvěřit, a poté vy-zdvihni, že jeho příchod byl zaslíben hlasem proroků. Pak vyučuj, že ve svědectví Písem již dávno předtím je známo vzkříšení, ... abys tak mohl přinést svědectví o věčném božství.⁶

Ambrož tedy nenutí své protivníky k obrácení, dává spíše přednost rozhodující síle biblických svědectví, aby prokázala věrohodnost křesťanské nauky, včetně Ježíšova Božího synovství. Písmo tedy může přesvědčit posluchače, jenž mu pozorně a s respektem naslouchá, tedy i židy. Náš autor se snaží povzbudit své posluchače a dát jim důvod, aby učinili krok vstříc pravdě. Pro pohany, kteří neznají jediného Boha, je již důležité samotné poznání Boha. Pro židy tento krok představuje alespoň uznání, že Ježíš je muž spravedlivý, o němž svědčí starozákonní proctví. Pro ariány pak poznání, že Ježíš je pravý Bůh a pravý člověk.

Poznání pravdy je dobré a chvályhodné, a to i v případech, že se jedná o poznání pouze částečné, když tvoří součást osobní cesty za pravdou, k plnosti Božího tajemství. Tento aspekt Ambrožova kázání se pak neomezuje pouze na nekřesťanské skupiny, ale dotýká se i katolických křesťanů a katechumenů, kteří se připravují na přijetí svátostí:

Avšak má-li být vyučen katechumen, jenž touží po svátostech věřících, je třeba říci, že je *jeden Bůh, od něhož pochází všechno, a že máme jednoho Pána, Ježíše Krista, skrze něhož povstalo všechno* (1 Kor 8, 6), že neexistují dva Pánové, že je bezpochyby Otec dokonalý a dokonalý je i Syn, ale Otec i Syn jsou jediné podstaty, a že on je věčné Slovo Boží, jež nezaznívá, nýbrž koná, zrozené z Otce, neporážené hlasem.⁷

Ačkoli Ambrož trvá na tom, že prvotní hlásání nemá přivést hned k dokonalé víře, neznamená to, že by se člověk sám měl se svým nedokonalým poznáním křesťanské nauky spokojit. Naopak, musí toto poznání neustále prohlubovat. Chce-li pak být křtem ponořen do Kristovy smrti, musí přijmout také úplnou nauku církve o tomto Ježíši, Synu Božím, a musí přijmout také jeho kříž:

Hle, to je sláva víry, abys skutečně poznal kříž Kristův. Jiné kříže mi ničím neprospějí, ku prospěchu a ke skutečnému prospěchu mi je jedině kříž Kristův...⁸

Biskup ví, že víra v Kristův kříž je pro mnohé jen velice obtížně přijatelná. Proto se snaží podepřít věrohodnost spásné moci Kristovy smrti. Obrací se k lidem vychovaným v pohanském prostředí, a tak se neutíká jen k biblickým důkazům, ale odkazuje i na ta místa jejich vlastních dějin, jež mohou ukázat, že je možné a pravděpodobné, aby jeden zemřel za všechny, a že se nemůže jednat o kteréhokoli člověka, ale o Božího vyslance, Božího Syna, jenž mohl obětovat za všechny sám sebe.⁹ Celé dějiny jsou totiž poznačeny křížem, a lze v nich proto za-

hlédnout motivy, jež přivádějí k tajemství Krista, totiž Božímu plánu spásy s lidstvem.

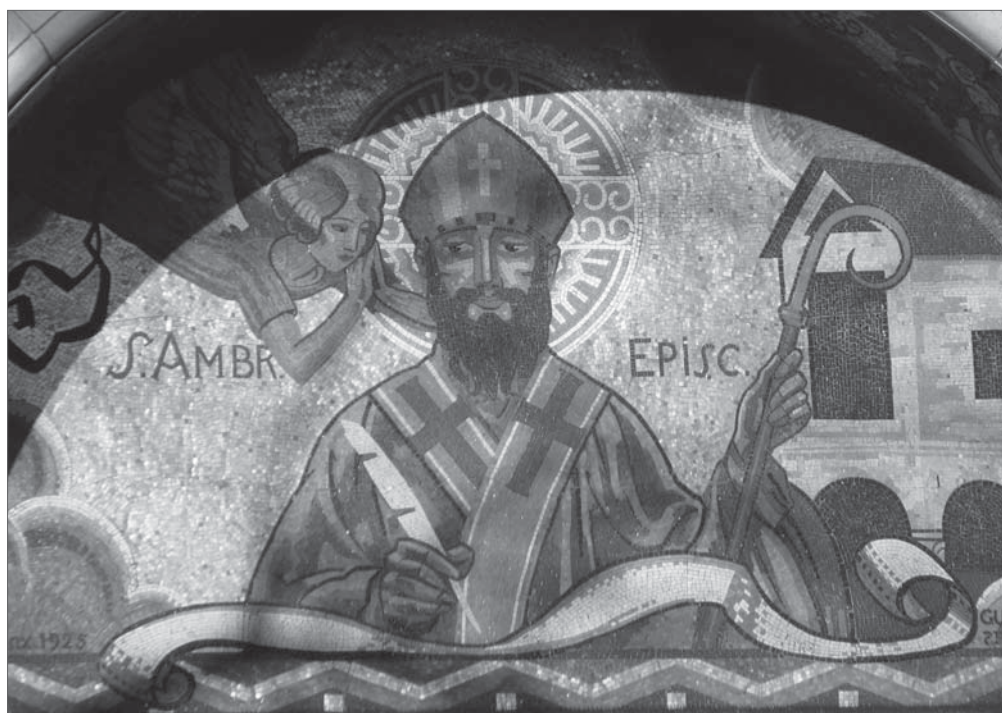
Ambrožovo kázání nezůstává tedy na rovině teoretických otázek, ale táže se, jaké je skutečné náboženské prostředí jeho posluchačů, a jim se snaží přizpůsobit svou promluvu či katechezi.¹⁰ Toto jeho úsilí pak tvoří součást jeho životního programu, aby byl Kristus stále více přítomný v každém člověku a v každé oblasti jeho života:

Proto v Kristu máme vše. Každá duše k němu přichází. Ať už je nemocná hříchy těla, ať už je přibita hřeby světských tužeb, ať už je dosud nedokonalá, ale na cestě k dokonalosti díky vytrvalé meditaci, nebo ať už je některá duše dokonalá mnohými ctnostmi, každá duše je v Boží moci a Kristus nám je vším. Toužíš-li uzdravit nějakou ránu, on je lékař. Zmítají-li tebou horečky, on je pramen. Tísni-li tě nepravost, on je spravedlnost. Potřebuješ-li pomoci, on je síla. Bojíš-li se smrti, on je život. Toužíš-li po nebi, on je cesta. Utíkáš-li před temnotou, on je světlo. Hledáš-li pokrm, on je nasycení. Proto *okuste a vizte, jak je Pán dobrý, blaze člověku, který se k němu utíká*.¹¹

Každému člověku, jakkoli nedokonalému, jakkoli „nemocnému hříchy“, je „Kristus vším“. K dokonalějšímu poznání tohoto Krista a jeho kříže – totiž díla ospravedlnění – a k dokonalějšímu a ctnostnějšímu životu chce biskup postupně přivést každého obyvatele svého města.

Vyznání víry

Již jsme zmínili, že teprve ve chvíli, kdy člověk přijal víru církve v Krista, pravého Boha a člověka, může být křtem ponořen do Kristovy smrti a vzkříšení. Katechumenát tedy ústí do chvíle, kdy katechumen zná celou víru církve, shrnutou do vyznání víry, a tuto víru, o níž je přesvědčen, svobodně přijímá. V Miláně ve 4. století tento moment představovala katecheze pronášená v neděli před Velikonocemi, při níž byl kandidátům křtu předán text vyznání víry a vysvětlen jeho smysl, tedy tzv. *traditio symboli*.¹²

mozaika v portálu kostela sv. Ambrože v Montrealu (zdroj: Wikimedia Commons)

Obrázek, jak takové *traditio symboli* v Miláně vypadalo, nabízí Ambrožův spisek *Explanatio symboli*. Stylově se nejedná o žádnou řečnickky vybroušenou promluvu, ale o velmi osobní a prostou katechezi, již mohl pochopit každý kandidát křtu. Vyznání víry, jež se katechumenům při této příležitosti předávalo, stručně shrnuje zásadní články víry, aby ji pokřtěný mohl při křtu vyznat a po zbytek života zachovávat a obnovovat.¹³ Nejedná se proto o ledajakou víru, ale o víru založenou na učení apoštolů; v Miláně se předávalo tzv. apoštolské vyznání víry, tedy vyznání římské církve. Obsah této víry je tedy jasně vymezen a kromě toho předán také ve stručné, snadno zapamatovatelné podobě.¹⁴ Apoštolské vyznání víry vykládá biskup, nástupce apoštolů s odkazem na apoštolskou tradici a společenství s římskou církví – i to je velmi výmluvný moment v procesu předávání víry.

Jacques I Laudin (1627–1695): Svatý Ambrož; glazovaná měď, Musée de Châlons en Champagne, Remes, Francie (zdroj: Wikimedia Commons)

Text vyznání podle Ambrože patří mezi posvátné skutečnosti, tajemství, jež se neměla vyjevovat nepokřtěným: kandidáti si nesmějí jeho text zapsat, musejí si jej zapamatovat. To není vůbec bez významu: jedná se o „duchovní pečeť“, o níž věřící ve svém „srdci rozjímá a téměř neustále chrání“.¹⁵ Už zde, na samotném počátku biskup prozrazuje, že místem víry je lidské srdce – tam je potřeba tuto víru především uchovávat, tam věřící uchovává víru jako tajemství. Toto tajemství nespojuje tedy pouze celé společenství věřících, ale je především společnou „půdou“ věřícího a Boha, v něhož křesťan věří, společným tajemstvím Ženicha-Krista a Nevěsty (církve nebo duše). Neslouží

tedy pouze k tomu, aby člověk nezapomněl, co je obsahem jeho víry, ale jeho recitace představuje také duchovní prostředek:

Také se máme modlit denně v časných hodinách zvláště Věřím v Boha, pečeť to našich srdcí, a v něm hledat v duchu pomoc, když nás něco děsí. Neboť kdy je v poli voják bez odznaku či v bitvě bojovník?¹⁶ — [Vyznání víry] představuje také velkou ochranu. Duše i tělo malátní, přicházejí pokušení Odpůrce, jenž nikdy nespočine, tělo se nějak zachvěje, přijde žaludeční nevolnost.¹⁷

Milánský biskup tedy po věřícím chce, aby si vyznání víry osvojil jako modlitbu, jež napomůže rozvinout osobní víru v Boha, jenž je věřícímu nablízku ve chvílích, kdy je sužován pochybnostmi, pokušeními, nebo dokonce tělesnými obtížemi. Taková víra má prostor v lidském srdci, jak jsme již řekli, tam se má rozvíjet, tam má být uchovávána, tam se má stát životním prostorem pokřtěného:

Krédo si opakuj a v sobě o něm rozvažuj. Především si je opakuj v sobě. Proč? Aby sis nezvykl, že když je sám můžeš nahlas opakovat před věřícími, abys je nezačal opakovat ve společnosti katechumenů nebo heretiků.¹⁸

Při výkladu kréda se Ambrož nespokojuje s komentářem textu vyznání. I zde rozumově propojuje jednotlivé články víry tak, aby víra věřícího „neplavala na vodě“, ale byla řádně ukotvena. Klíčovým momentem křesťanské víry je pak Kristovo vzkříšení – na něm stojí věrohodnost ostatních článků víry. Kristovo vzkříšení je ale rovněž příslibem, že křesťanská víra přinese věřícímu také podíl na vzkříšení těla:

Věříš, že bude vzkříšeno také tělo! K čemu bylo, aby Kristus přijal tělo, k čemu bylo, aby Kristus vystoupil na kříž, k čemu bylo, aby Kristus zakusil smrt a byl pohřben, ne-li pro tvé vzkříšení? Celé toto tajemství se týká tvého vzkříšení. *Nevstal-li Kristus, marná je naše víra* (1 Kor 15, 14). Ale protože z mrtvých vstal, naše víra je pevná.¹⁹

Znění křesťanského vyznání, zaznamenávající obsah víry (*fides quae*), bylo tedy předáno jako určitá kostra, jež se mohla nadále obalovat vírou ve smyslu aktu nebo vztahu k Bohu a ke Kristu (*fides qua*): taková víra se již nemohla upínat jen tak k nějakému Bohu, ale k Otci, Synu a Duchu svatému; Kristus, předmět této víry, je pravý Bůh a pravý člověk, jenž je nositel božské moci, ale i prostředník mezi Bohem a lidmi, schopný člověku přinést spásu a zaslíbenou konečnou odměnu, totiž vzkříšení těla na konci věků.

Královské tajemství

Zmínili jsme, že milánští věřící neměli o své víře hovořit před nevěřícími nebo katechumeny, měli ji uchovat neporušenou ve svém srdci.²⁰ Tuto starověkou praxi některých církevních obcí označujeme jako *disciplina arcani*. Ambrož takto představuje víru jako tajemství, jež král světuje svému služebníku:

V svém srdci uchovávám tvůj výrok, abych se neprohřešil proti tobě (Žl 118 [119], 11). To je důvod, proč je dobré uchovávat královské tajemství. Ten, kdo by se totiž domníval, že se svátostná tajemství, jež mu byla svěřena, mají sdělovat těm, kdo jich nejsou hodni, hřeší proti Bohu.²¹

Tajemství, o němž se hovoří, je obsah víry, smysl svátostí a to, co je v křesťanství zásadní a předává se věřícímu iniciačními svátostmi.²² Bůh důvěřuje věřícímu (*fidelis*) a svěřuje mu své tajemství, totiž svůj plán spásy člověka, jenž se uskutečňuje v dějinách spásy. Toto tajemství pak věřící musí uchovat po vzoru Panny Marie a apoštola Jana ve svém srdci, aby si zachoval také víru (*fides*) a s ní i královskou důvěru (*fides*), kterou mu Kristus projevuje. Život z víry, umožněný křtem, se tak dále rozvíjí jako velmi intimní vztah: Ženich uvádí Snoubenku (církev či duši) stále hlouběji do svého tajemství, kde může čerpat z jeho moudrosti a poznání.²³ Zachování věrnosti (*fides*) je pak nezbytné k dosažení cíle, k němuž věřící směřuje, neboť na konci této cesty jej čeká královská odměna, jež mu bude za tuto víru udělena – Ambrož přirovnává vícekrát cestu víry k cestě vojáka k přikázanému cíli, kde mu císař vyplatí slíbený žold.²⁴

Pro příkaz nehovořit o tomto obsahu víry, svěřeném jako tajemství, existovalo pro Ambrože vícero důvodů.²⁵ Věřící si měl ale především uvědomit, jak vzácnou skutečností je víra, jež mu byla při křtu svěřena, a že se jedná o cosi, co má nadále růst ve vztahu s Bohem: že se nejedná pouze o příslušnost k určitému náboženství, ale o otázku života – věřit v Krista znamená získat život a odpuštění hříchů.²⁶

Závěrem k první části

Katecheze, jež zohledňuje situaci, v níž se katechizovaný nachází, a snaží se nalézt cestu, kudy by mohl na cestě víry popojít dál, je jistě i dnes aktuálním tématem. Bude sice hledat takové pojmosloví, jež by odpovídalo jazyku a tázání dnešního člověka. Cesta, jež se otevírá před dnešním agnostikem či synkretickým hledačem pravdy, se bude nejspíše vinout jinudy než cesta starověkého člověka, jenž hledal cestu z vlastní hříšnosti, avšak taková katecheze bude stejně jako Ambrožova katecheze a kázání respektovat skutečnost, v níž se adresát nachází, a taktéž i jeho svobodu. Téměř nakažlivý je pak zápal, s nímž se starověcí biskupové věnovali vysvětlování víry jak hledajícím a katechumenům, tak věřícím, aby víře církve rozuměli a chápali důvody, jež ji činí věrohodnou.

O tom, že je možné použít za základ katecheze vyznání víry podobně jako ve starověku, mne přesvědčují dva konkrétní příklady takové katecheze, jež dnes vysvětluje vyznání víry: jednak katecheze, které se konají v tomto roce každý týden v kostele sv. Ignáce na Novém Městě pražském, jednak krátké všední katecheze veronského biskupa Giuseppe Zentih, jež komentuje *Kompendium KKC* a jež vysílá italská televizní stanice Telepace.²⁷

Druhá část studie, kterou nabídneme v příštím čísle, se bude věnovat cestě víry, jež následuje po křtu a jež je určena pro věřící křesťany.

Poznámky:

- 1 BENEDIKT XVI. *Porta fidei. Apoštolský list daný motu proprio k vyhlášení Roku víry* [z 11. října 2011]. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012.
- 2 Srov. např. BONNER, G. The Extinction of Paganism in the Church Historian. *Journal of Ecclesiastical History* 35 (1984), s. 348n.
- 3 Srov. STUDER, B. Ambrogio di Milano, teologo mistagogico. In: *Vescovi e pastori in epoca teodosiana. Vol. 2*. Roma: IPA, 1997, s. 568.
- 4 Srov. Sk 17, 16–33; *Expositio evangelii secundum Lucam* VI 105.
- 5 *Exp. Lc.* VI 104.
- 6 Tamtéž VI 106.
- 7 Tamtéž VI 107.
- 8 Tamtéž.
- 9 Srov. *Exp. Lc.* VI 108n.
- 10 Srov. VOPŘADA, D. *Planus atque suavissimus doctor*. Milánský biskup Ambrož jako kazatel. *Salve* 18, 1 (2008), s. 17–32.
- 11 Žl 33 (34), 9; *De virginitate* 16, 99.
- 12 Srov. MONACHINO, V. S. *Ambrogio e la cura pastorale a Milano nel secolo IV*. Milano: Centro Ambrosiano, 1974, s. 73–78; SCHMITZ, J. *Gottesdienst im altchristlichen Mailand*. Köln; Bonn: Peter Hanstein Verlag, 1975, s. 69–74.
- 13 Srov. CAMELOT, Th. Le Symbole des Apôtres. Origines, développement, signification. *Lumière et Vie* 2 (1952), s. 29–80.
- 14 *Expl. symb.* 2; 4; *ep. extra coll.* 15, 5.
- 15 *Expl. symb.* 1.
- 16 *De virginibus* III 4, 20 (překl. J. Zvěřina).
- 17 *Expl. symb.* 9.
- 18 Tamtéž.
- 19 Tamtéž 6.
- 20 Totéž platí i o Augustinově Hipponě Regius, srov. AUGUSTIN. *Sermo* 215, 1: „Symbol svatého tajemství, který jste všichni společně přijali a dnes také jeden po druhém vyznali, to jsou slova, z nichž je zbudována víra matky církve. Tato víra vyrůstá z pevného základu, a tím je Kristus Pán... Přijali jste je a vyznali, ale ve své duši a v srdci je musíte uchovat jako trvale přítomná, musíte je opakovat na svém lůžku, připomínat si je na veřejných místech a nezapomínat na ně ani při jídle. A i když vaše tělo spí, musíte je opatrovat svým srdcem.“
- 21 *Expositio psalmi cxviii* II 26.
- 22 Srov. VOPŘADA, D. *Disciplina arcani* ve výkladu 118. Žalmu sv. Ambrože. In: HUŠEK, V.; KITZLER, P.; PLÁTOVÁ, J. (eds.) *Antické křesťanství: liturgie, rétorika, antropologie*. Brno: CDK, 2009, s. 33–52; *Fidus mysteriorum interpres. II* Commento al Salmo 118 di sant'Ambrogio come approfondimento mistagogico dell'iniziazione cristiana della Chiesa di Milano. Diss. doct. Roma: IPA, 2012, s. 98–111.
- 23 Tento motiv Ambrož rozvíjí na mnoha místech, srov. *exp. ps. cxviii* I 16, dále viz VOPŘADA, *Disciplina arcani*, s. 39.
- 24 *Exp. ps. cxviii* V 2; VII 4; IX 2; XI 21.
- 25 Srov. VOPŘADA, *Fidus mysteriorum interpres*, s. 110–114; 264–268.
- 26 *De paenitentia* I 12, 53; *Expl. symb.* 6.
- 27 Pořad Alla ricerca di Dio lze nalézt na <http://www.telepace.it>: za upozornění na něj děkuji dr. Lukáši Noskovi.

Summary: The Transmission and Growth of Faith according Saint Ambrose

The article pursues the reflection of faith of St Ambrose at its different levels. This reflection is inspiring for the contemporary catechetical practice and preaching. The first part of this article is focused to the initial stages of faith from its beginnings to the sacrament of baptism. This tiny patristic probe about the rich significance of belief in the work of Bishop Ambrose of Milan can inspire our current perception of what it means transmission of the cristian faith, preaching and catechesis, designed to encourage growth in faith.